

НЕГЕЛДЕ ҮНДЫГ

Таан-оол ХЕРТЕК.
(«Шынның» корр.).
Менгун-Тайга район.

ЭКИ БОЛУРУНГА БҮЗҮРЕЛДИГ МЕН

ЧАА ТУДУШ АКСАЛАР

Интервью

Бүгү-ле түшөлөрүн чедирме — бистин үеини эң көскү демдиктерини бирээ. А. Магасининин дегинерлеринде бараанын ээжээни, чедирме апарган кичи бүрүзү дүңдүрүлүп чыккан. Маана хамаарыштыр республиканын сандык акылдагыларын бодолуу кылдым, ону эки жерде дээр чыныгы туралары. Ол дугайында чыныгы бистин корреспондентинин Тыва АССР-ни сандык жининин орадагы Любовь Ивановна КРЕМНЕВА биле чоруткан. Садыгларда хергел баранын хамаарыштыр оң бодолдарында маргыдаалык, чөпшөргөрү хире эвес чүддөр да бар ышкан. Ынчалза-даа оң түшөлөрдүн ном. чукчулар боттары үндүр ышкан:

— Соолгу үеде хергел баранын көзүндүр-ле ээжээ, магасинерге кан-дым бир чүгөрү баран көзүң көргө, ужу-жымдык оң оордулар тургустуну ээж, харын-даа алгын-кырын үнөр чорутканын бар бооп турары чакты эвес-ле бол-гай. Маана хамаарыштыр чүңү чугаала болур силер?

— Шың харын, ол бүгү чөпшөк чүддөр бар, ону көн-чүгү эки билер бис. Ынчалза-даа дораан-на айтып калайн — бараанын бистин рес-публика кичи соолтуну турарынын хемчээни бистин хөзөр болур ийн, чамдык таарышталарда хары-даа көвүдө турар. Алды чыл бургулар күрөне санды фон-дугарга немей 500-600 мун рубль өртөгөн бараанын тып ап, республика кичи соолтуну турган болза, өрт-көн чылын оң хемчээни 27 миллион рубль чеген. Бод-даа көрүр даан, кайы хире өздөдүр.

А. Магасин улам на чедирме турар. Чүгө? Мен мону чыгыс-ла чүд-бисе таймырлар мен — чур-тамын чонун холунда акша көвүдө, а ол акшанын үе-нү күдүлүп оор болбай. Ынчанга сандык акшаны-лар акшанын хандыг-

бир боттук бараан кым-дыр хуудурун алырчыне чүткүп, магасинерге көстүп чүгөр-ле чүгөр чүддөрү арттырбастан, Оң кадында үш чыл бурунгар-ла чам-дык хергел бараанын оңтон оңтон улгатыр дугайы. А. Магасин оңтон оңтон бодолуу мундык — моон соолга оң оңтон та кайы сире улгатыр чүгө, оң оңтонга ам чини турда са-дык алмай. Ынчанга ба-рындарда хергет, херек-чүк бараан көвүдөн деп санаар мен.

— Өртөгөн карака кө-зүдүр-ле ол хире оңтон тур-да, сандык акшанын чыны-гы чүткүдү шында болу-дег. Чини өртөгөн бараа-ны ам бар турда сандык аары идегелдиг болур хе-бирл. Байдалдык моон соолга канчаар оскерди бээрин кым билер боор.

— Поляк чонун мундык үлгөр-домаа бар: «Чини өр-

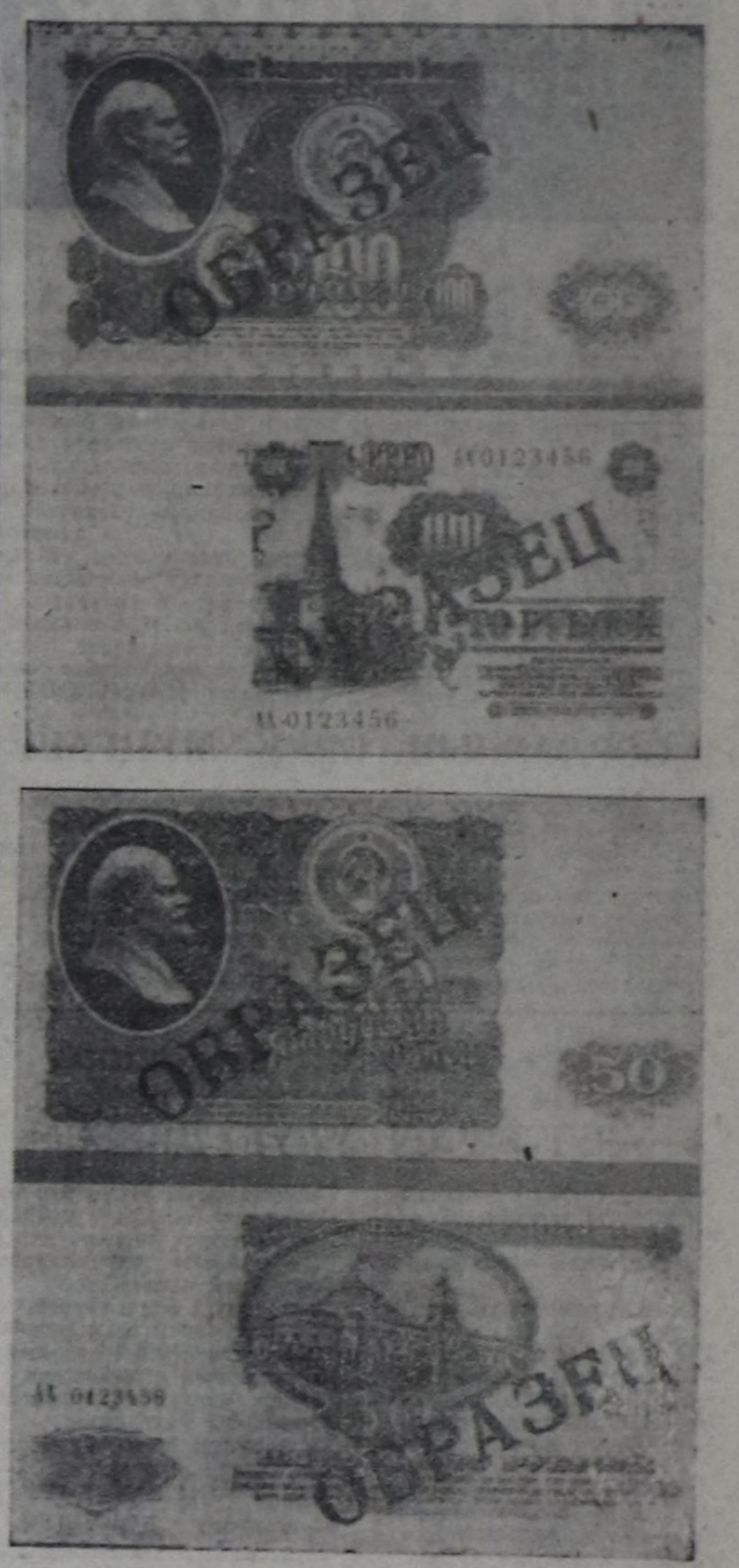
тектин чүгө санды арга-ши-нек кеске чок. Оң уткын мундык чини өртөгөн ба-раның кески чок. Шы-нап-ла, чини-ле өртөгөн дээр кандыг-бир өт санды алмуга, дык хой таарыш-таларда оларын эдилээрини, акылдарынын хуусааы улуг өртөгөн бараанын-дан ийн-чү, оон-даа хой ка-тап кыска болур болгай. Те-левизор, магнитофоннары ал көрөзү. Чангыс марша-ны бестин чаартыган, ос-кертинен хергелер чам-дык хуудура ийн-чү катая үнөр боор-дур. Чаа хергир бүртүп баштайгызында оранчон эки болдур ийн. База бир чикен. Эрткен чы-га чедир бистинге кызы. Бүрү постерин үш чыл че-дир курлары чыдып турду. Оңу-чүзү, шынары, өртөз сандык акшанын турда таарыш-талары оңтон оңтон. Олар ам чок, шунтуур са-дык апарган. Дына үр үеде сандык албаан чүгөзүн ам көп санды алган хергир чү-үр чыгыштан оңтон шына-ры баа оңтон банкыраа болгай. Сетикте таарыштал чүгөзүн санды алган, акыл-дарлар бей Оларын сандык аарына үндүргөн акша-хө-рөгүнүн ээжээ эвес, кезин анаа-ла агаарге үндүр ок-таттыган хергирл. Чангыс оон-бисе чугаалаарга, ба-раның шынары оон оңтон доктадыр, негээр боор чү-

реддиг мен. Нинтизи-биле оон чүгөсө бүзүрөшпаан мен.

— Силер оң сетки-хоонуге чыгар-ла кат-тыкты байдалды чугула-чалыг болурунга база идегел ор мен. Ол мундыг-дур. А силер боттарыңар хергел бараанын элбештер, акылды эки органастаар, сандык акшанын хан-дырмаларын экижидер дээр чүңү кылмып турар силер?

— Ам бо рынокте шил-чигенин нарын үеинде бар-ла аргаларын акылдар апар. Министерство боду дугала акылдагылыг, мал тууду турар бис. Оон про-дукцияны санды акылдык чыгарыны боттарына саартыны, нинтиңи чен, неинге черлеринге кирип турар. Оон айгыда эйт ыш-таар, кондир кылмылар бугулар, логалар болза, чыгарып хергелерин база бар. Ак-Довурак хоорайда, Хову-Амсы суурда база но-гаа болбаардыр, праник бижырап хергелер акылды турар. Ол бүгү ам-даа ээжээ дээрин эки билер бис, бар хергелерин күчү-күжүн ул-гатырар, чаа-чаа бугурул-гелерин акылдарын ботал турар бис.

Күш-акылды органаста-арынын чаа хевири, күрү-не өңчүзүн хууда улустарга дамчыдыр бээрини хеви-ри кылдыр магасинерин арганда дамчыдыр берип эгелзюн. Амгы үеде мини-стерствонун шугумундан Кызыл хоорайны 16, 25 ду-гаарлы магасинерин, Кы-зыл районун холушпа ба-раның сандык чыгып тууду материалдары санды магаси-нин сандыгжылар боттары

1991 чылдын январында 23-тен эгелзюн, СССР-ниң Күрүне банкынын 50 бол-гаш 100 рубль үнелги чаа туудуш акша билдин эргил-деж киирген.

1991 чылдын январында 23-тен эгелзюн, СССР-ниң Күрүне банкынын 50 бол-гаш 100 рубль үнелги чаа туудуш акша билдин эргил-деж киирген.

Ол туудуш 50 болгаш 100 рубль үнелги акшаларын билдинмес демдиктериг тускай саазыга парлан болгаш бир талаарында В. И. Ленинниң портретин (барелесин) чурал.

100 болгаш 50 рубль ту-дун акшаларын арын тала-ларында «СССР-ниң Күрүне банкынын билдин» «Банк билеттерин» алдын, улуг үнелги металл болгаш Күрүне банкынын он-даа оне активтер-биле хандырткынар — деп биж-киле наан. Артын тала-рында билеттин орток-уезин эвилелешкен республика-ларын улустарыны дла-дарында айткан, СССР-ниң Күрүне банкынын билет-терин эттүдүр кылдыр болза, хоойу-биле бурудалар деп бижкөн-ле, сандык үнелги билеттер биле демделзюн билеттин чеди орангы бир дөмей ийн номерин салган.

СССР-ниң Күрүне банкы-нын 100 рубль үнелги туудуш акшаны колдуула-ла хурун-оон-чүгү кылдыр чурттуган. Билеттин арын талазын солагай кыдын-да: В. И. Ленинниң портретин (барелесин) чурал, оон адаанда улугалаан шугумнар, төп негезинде — улуг-алаан улуг турган, наастап наан СССР-ниң күрүне сү-дзее болган «100» дээр са-ны. База «Сю рубли» деп үнелгелер бижкөн.

Оон артын талазында Москва Кремлин чурал бол-гаш улуг эвес долданды.

1991 чылдын январында 23-тен эгелзюн, СССР-ниң Күрүне банкынын 50 бол-гаш 100 рубль үнелги чаа туудуш акша билдин эргил-деж киирген.

Ол туудуш 50 болгаш 100 рубль үнелги акшаларын билдинмес демдиктериг тускай саазыга парлан болгаш бир талаарында В. И. Ленинниң портретин (барелесин) чурал.

100 болгаш 50 рубль ту-дун акшаларын арын тала-ларында «СССР-ниң Күрүне банкынын билдин» «Банк билеттерин» алдын, улуг үнелги металл болгаш Күрүне банкынын он-даа оне активтер-биле хандырткынар — деп биж-киле наан. Артын тала-рында билеттин орток-уезин эвилелешкен республика-ларын улустарыны дла-дарында айткан, СССР-ниң Күрүне банкынын билет-терин эттүдүр кылдыр болза, хоойу-биле бурудалар деп бижкөн-ле, сандык үнелги билеттер биле демделзюн билеттин чеди орангы бир дөмей ийн номерин салган.

СССР-ниң Күрүне банкы-нын 100 рубль үнелги туудуш акшаны колдуула-ла хурун-оон-чүгү кылдыр чурттуган. Билеттин арын талазын солагай кыдын-да: В. И. Ленинниң портретин (барелесин) чурал, оон адаанда улугалаан шугумнар, төп негезинде — улуг-алаан улуг турган, наастап наан СССР-ниң күрүне сү-дзее болган «100» дээр са-ны. База «Сю рубли» деп үнелгелер бижкөн.

Оон артын талазында Москва Кремлин чурал бол-гаш улуг эвес долданды.

ЧУРУКТАРДА: 50 бол-гаш 100 рубль үнелги туудуш акшаларын арын болгаш артын талаары.

СЭТА-ның фотохроника-зы.

оңу тоозайн барган.

Республиканың чамдык удуру турар, дүңдүрүлүп чыккан. Маана хамаарыштыр республиканын сандык акылдагыларын бодолуу кылдым, ону эки жерде дээр чыныгы туралары. Ол дугайында чыныгы бистин корреспондентинин Тыва АССР-ни сандык жининин орадагы Любовь Ивановна КРЕМНЕВА биле чоруткан. Садыгларда хергел баранын хамаарыштыр оң бодолдарында маргыдаалык, чөпшөргөрү хире эвес чүддөр да бар ышкан. Ынчалза-даа оң түшөлөрдүн ном. чукчулар боттары үндүр ышкан:

— Соолгу үеде хергел баранын көзүндүр-ле ээжээ, магасинерге кан-дым бир чүгөрү баран көзүң көргө, ужу-жымдык оң оордулар тургустуну ээж, харын-даа алгын-кырын үнөр чорутканын бар бооп турары чакты эвес-ле бол-гай. Маана хамаарыштыр чүңү чугаала болур силер?

— Шың харын, ол бүгү чөпшөк чүддөр бар, ону көн-чүгү эки билер бис. Ынчалза-даа дораан-на айтып калайн — бараанын бистин рес-публика кичи соолтуну турарынын хемчээни бистин хөзөр болур ийн, чамдык таарышталарда хары-даа көвүдө турар. Алды чыл бургулар күрөне санды фон-дугарга немей 500-600 мун рубль өртөгөн бараанын тып ап, республика кичи соолтуну турган болза, өрт-көн чылын оң хемчээни 27 миллион рубль чеген. Бод-даа көрүр даан, кайы хире өздөдүр.

А. Магасин улам на чедирме турар. Чүгө? Мен мону чыгыс-ла чүд-бисе таймырлар мен — чур-тамын чонун холунда акша көвүдө, а ол акшанын үе-нү күдүлүп оор болбай. Ынчанга сандык акшаны-лар акшанын хандыг-

КУРЛАВЫРЛАРНЫ ДИЛЭЭР, ОРУЛГАНЫ КӨВҮДЕДИР

Ак-Довуракта даара-нылга-трикотаж фабрикаын тууду, акылдагы кичиринген ден бээр — үш чыл өрткен. Анын коллективтик кадр-лар-биле хандырылган, ханчаар акылда келгени, акылдар-чурт ага аны шиптирлеттинеи турар айтырларын, келир үеде планнарын чугаалаан бээр бистин корреспондентинин фабрикаын директору Ху-най-оол Чувуртенович Са-рыглардан дилзюн.

— Фабрикаңар чотум кала чыгыртыл, чүңү бугурун, продукцияны кайнаар сага-ры турарың? Плангың даалгаларың күсөлдөзү калыңгы?

— Хакасанын төвү Абакан хоорайда бугу-эил-лет ужу-дугулар санды-ктериг трикотаж фабрика-ныкыны чыгыртылган. Да, оон садыры кылдыр санаттынар. Фабрика кол-дуунда улуг-биче кижилер-ге спортчу чүвүрлер, мык-таштардан эгелзюн, 13 аныг хевириң хеп аймаан даарал келген. Бугурун продукция-ны 30 хуудун бистин рес-публикага арттырган, оон-дун каттыкшыныкыне чорудуп турган. Бо чылдан эгел-зюн республикага акыл-дар, терзө бугулар ботта-рымыс санды саглар эрге-ни бээр дугурун тур бис. Акылдын кадрларымыс

Абаканга белеткен. Акыл-дап турар ийн кат са-дымыс туурагына, бугу-дериңерин, ол хергелдер-ини тыварына үнгөн чыгы-ралды ол каттыкшыныкы акшаладыр. Продукция бугурун чиг өтти база оон экижэр. Баштайгы ийн чылда акылдык соолуг чер ал-байн, бердиген планнар күсөлтинеи турду. Чаа оореткен кадрларын акыл-га хөңүзүн, дериңерин чедир сандымайн турган, инженер-техникти акыл-дакчыларын мергесилтип чыгыс, акылды органаста-арынын чедир санды-дыг болган. Эрткен чылын бүт кырына туруп, чедир-шору акылдадыс. Чыл дугурунда трикотажан 4 миллион рубль өртөгөн 443 мун санын хеп аймаан да-рап, планын күсөлдөп, 120 мун рубльдин арыс орулга-ны алдымыс. Ол хире хепти даараарына 83 тонна чар-тын дуктын. 20 тонна хе-веден кылган пос чыгы-даттыган.

— Посту кезип турда, хой кескиңи үнө-дир. Ону канчап турар силер?

— Тутле өрткен чылын оон 2029 эмеш уктанын даарап, өрткөн доктааткан. «Ак-Довурак» магасинерин дамчыштыр чонга саткан. Акылдагымайн автобу, дүңдүгелер машина-балат хергелдерин аштан чүд-

моон соолга оң оңтон та кайы сире улгатыр чүгө, оң оңтонга ам чини турда са-дык алмай. Ынчанга ба-рындарда хергет, херек-чүк бараан көвүдөн деп санаар мен.

— Өртөгөн карака кө-зүдүр-ле ол хире оңтон тур-да, сандык акшанын чыны-гы чүткүдү шында болу-дег. Чини өртөгөн бараа-ны ам бар турда сандык аары идегелдиг болур хе-бирл. Байдалдык моон соолга канчаар оскерди бээрин кым билер боор.

— Поляк чонун мундык үлгөр-домаа бар: «Чини өр-

тектин чүгө санды арга-ши-нек кеске чок. Оң уткын мундык чини өртөгөн ба-раның кески чок. Шы-нап-ла, чини-ле өртөгөн дээр кандыг-бир өт санды алмуга, дык хой таарыш-таларда оларын эдилээрини, акылдарынын хуусааы улуг өртөгөн бараанын-дан ийн-чү, оон-даа хой ка-тап кыска болур болгай. Те-левизор, магнитофоннары ал көрөзү. Чангыс марша-ны бестин чаартыган, ос-кертинен хергелер чам-дык хуудура ийн-чү катая үнөр боор-дур. Чаа хергир бүртүп баштайгызында оранчон эки болдур ийн. База бир чикен. Эрткен чы-га чедир бистинге кызы. Бүрү постерин үш чыл че-дир курлары чыдып турду. Оңу-чүзү, шынары, өртөз сандык акшанын турда таарыш-талары оңтон оңтон. Олар ам чок, шунтуур са-дык апарган. Дына үр үеде сандык албаан чүгөзүн ам көп санды алган хергир чү-үр чыгыштан оңтон шына-ры баа оңтон банкыраа болгай. Сетикте таарыштал чүгөзүн санды алган, акыл-дарлар бей Оларын сандык аарына үндүргөн акша-хө-рөгүнүн ээжээ эвес, кезин анаа-ла агаарге үндүр ок-таттыган хергирл. Чангыс оон-бисе чугаалаарга, ба-раның шынары оон оңтон доктадыр, негээр боор чү-

моон соолга оң оңтон та кайы сире улгатыр чүгө, оң оңтонга ам чини турда са-дык алмай. Ынчанга ба-рындарда хергет, херек-чүк бараан көвүдөн деп санаар мен.

— Өртөгөн карака кө-зүдүр-ле ол хире оңтон тур-да, сандык акшанын чыны-гы чүткүдү шында болу-дег. Чини өртөгөн бараа-ны ам бар турда сандык аары идегелдиг болур хе-бирл. Байдалдык моон соолга канчаар оскерди бээрин кым билер боор.

— Поляк чонун мундык үлгөр-домаа бар: «Чини өр-

тектин чүгө санды арга-ши-нек кеске чок. Оң уткын мундык чини өртөгөн ба-раның кески чок. Шы-нап-ла, чини-ле өртөгөн дээр кандыг-бир өт санды алмуга, дык хой таарыш-таларда оларын эдилээрини, акылдарынын хуусааы улуг өртөгөн бараанын-дан ийн-чү, оон-даа хой ка-тап кыска болур болгай. Те-левизор, магнитофоннары ал көрөзү. Чангыс марша-ны бестин чаартыган, ос-кертинен хергелер чам-дык хуудура ийн-чү катая үнөр боор-дур. Чаа хергир бүртүп баштайгызында оранчон эки болдур ийн. База бир чикен. Эрткен чы-га чедир бистинге кызы. Бүрү постерин үш чыл че-дир курлары чыдып турду. Оңу-чүзү, шынары, өртөз сандык акшанын турда таарыш-талары оңтон оңтон. Олар ам чок, шунтуур са-дык апарган. Дына үр үеде сандык албаан чүгөзүн ам көп санды алган хергир чү-үр чыгыштан оңтон шына-ры баа оңтон банкыраа болгай. Сетикте таарыштал чүгөзүн санды алган, акыл-дарлар бей Оларын сандык аарына үндүргөн акша-хө-рөгүнүн ээжээ эвес, кезин анаа-ла агаарге үндүр ок-таттыган хергирл. Чангыс оон-бисе чугаалаарга, ба-раның шынары оон оңтон доктадыр, негээр боор чү-

моон соолга оң оңтон та кайы сире улгатыр чүгө, оң оңтонга ам чини турда са-дык алмай. Ынчанга ба-рындарда хергет, херек-чүк бараан көвүдөн деп санаар мен.

— Өртөгөн карака кө-зүдүр-ле ол хире оңтон тур-да, сандык акшанын чыны-гы чүткүдү шында болу-дег. Чини өртөгөн бараа-ны ам бар турда сандык аары идегелдиг болур хе-бирл. Байдалдык моон соолга канчаар оскерди бээрин кым билер боор.

— Поляк чонун мундык үлгөр-домаа бар: «Чини өр-

тектин чүгө санды арга-ши-нек кеске чок. Оң уткын мундык чини өртөгөн ба-раның кески чок. Шы-нап-ла, чини-ле өртөгөн дээр кандыг-бир өт санды алмуга, дык хой таарыш-таларда оларын эдилээрини, акылдарынын хуусааы улуг өртөгөн бараанын-дан ийн-чү, оон-даа хой ка-тап кыска болур болгай. Те-левизор, магнитофоннары ал көрөзү. Чангыс марша-ны бестин чаартыган, ос-кертинен хергелер чам-дык хуудура ийн-чү катая үнөр боор-дур. Чаа хергир бүртүп баштайгызында оранчон эки болдур ийн. База бир чикен. Эрткен чы-га чедир бистинге кызы. Бүрү постерин үш чыл че-дир курлары чыдып турду. Оңу-чүзү, шынары, өртөз сандык акшанын турда таарыш-талары оңтон оңтон. Олар ам чок, шунтуур са-дык апарган. Дына үр үеде сандык албаан чүгөзүн ам көп санды алган хергир чү-үр чыгыштан оңтон шына-ры баа оңтон банкыраа болгай. Сетикте таарыштал чүгөзүн санды алган, акыл-дарлар бей Оларын сандык аарына үндүргөн акша-хө-рөгүнүн ээжээ эвес, кезин анаа-ла агаарге үндүр ок-таттыган хергирл. Чангыс оон-бисе чугаалаарга, ба-раның шынары оон оңтон доктадыр, негээр боор чү-

моон соолга оң оңтон та кайы сире улгатыр чүгө, оң оңтонга ам чини турда са-дык алмай. Ынчанга ба-рындарда хергет, херек-чүк бараан көвүдөн деп санаар мен.

— Өртөгөн карака кө-зүдүр-ле ол хире оңтон тур-да, сандык акшанын чыны-гы чүткүдү шында болу-дег. Чини өртөгөн бараа-ны ам бар турда сандык аары идегелдиг болур хе-бирл. Байдалдык моон соолга канчаар оскерди бээрин кым билер боор.

— Поляк чонун мундык үлгөр-домаа бар: «Чини өр-

тектин чүгө санды арга-ши-нек кеске чок. Оң уткын мундык чини өртөгөн ба-раның кески чок. Шы-нап-ла, чини-ле өртөгөн дээр кандыг-бир өт санды алмуга, дык хой таарыш-таларда оларын эдилээрини, акылдарынын хуусааы улуг өртөгөн бараанын-дан ийн-чү, оон-даа хой ка-тап кыска болур болгай. Те-левизор, магнитофоннары ал көрөзү. Чангыс марша-ны бестин чаартыган, ос-кертинен хергелер чам-дык хуудура ийн-чү катая үнөр боор-дур. Чаа хергир бүртүп баштайгызында оранчон эки болдур ийн. База бир чикен. Эрткен чы-га чедир бистинге кызы. Бүрү постерин үш чыл че-дир курлары чыдып турду. Оңу-чүзү, шынары, өртөз сандык акшанын турда таарыш-талары оңтон оңтон. Олар ам чок, шунтуур са-дык апарган. Дына үр үеде сандык албаан чүгөзүн ам көп санды алган хергир чү-үр чыгыштан оңтон шына-ры баа оңтон банкыраа болгай. Сетикте таарыштал чүгөзүн санды алган, акыл-дарлар бей Оларын сандык аарына үндүргөн акша-хө-рөгүнүн ээжээ эвес, кезин анаа-ла агаарге үндүр ок-таттыган хергирл. Чангыс оон-бисе чугаалаарга, ба-раның шынары оон оңтон доктадыр, негээр боор чү-

моон соолга оң оңтон та кайы сире улгатыр чүгө, оң оңтонга ам чини турда са-дык алмай. Ынчанга ба-рындарда хергет, херек-чүк бараан көвүдөн деп санаар мен.

— Өртөгөн карака кө-зүдүр-ле ол хире оңтон тур-да, сандык акшанын чыны-гы чүткүдү шында болу-дег. Чини өртөгөн бараа-ны ам бар турда сандык аары идегелдиг болур хе-бирл. Байдалдык моон соолга канчаар оскерди бээрин кым билер боор.

— Поляк чонун мундык үлгөр-домаа бар: «Чини өр-

тектин чүгө санды арга-ши-нек кеске чок. Оң уткын мундык чини өртөгөн ба-раның кески чок. Шы-нап-ла, чини-ле өртөгөн дээр кандыг-бир өт санды алмуга, дык хой таарыш-таларда оларын эдилээрини, акылдарынын хуусааы улуг өртөгөн бараанын-дан ийн-чү, оон-даа хой ка-тап кыска болур болгай. Те-левизор, магнитофоннары ал көрөзү. Чангыс марша-ны бестин чаартыган, ос-кертинен хергелер чам-дык хуудура ийн-чү катая үнөр боор-дур. Чаа хергир бүртүп баштайгызында оранчон эки болдур ийн. База бир чикен. Эрткен чы-га чедир бистинге кызы. Бүрү постерин үш чыл че-дир курлары чыдып турду. Оңу-чүзү, шынары, өртөз сандык акшанын турда таарыш-талары оңтон оңтон. Олар ам чок, шунтуур са-дык апарган. Дына үр үеде сандык албаан чүгөзүн ам көп санды алган хергир чү-үр чыгыштан оңтон шына-ры баа оңтон банкыраа болгай. Сетикте таарыштал чүгөзүн санды алган, акыл-дарлар бей Оларын сандык аарына үндүргөн акша-хө-рөгүнүн ээжээ эвес, кезин анаа-ла агаарге үндүр ок-таттыган хергирл. Чангыс оон-бисе чугаалаарга, ба-раның шынары оон оңтон доктадыр, негээр боор чү-

моон соолга оң оңтон та кайы сире улгатыр чүгө, оң оңтонга ам чини турда са-дык алмай. Ынчанга ба-рындарда хергет, херек-чүк бараан көвүдөн деп санаар мен.

— Өртөгөн карака кө-зүдүр-ле ол хире оңтон тур-да, сандык акшанын чыны-гы чүткүдү шында болу-дег. Чини өртөгөн бараа-ны ам бар турда сандык аары идегелдиг болур хе-бирл. Байдалдык моон соолга канчаар оскерди бээрин кым билер боор.

— Поляк чонун мундык үлгөр-домаа бар: «Чини өр-

тектин чүгө санды арга-ши-нек кеске чок. Оң уткын мундык чини өртөгөн ба-раның кески чок. Шы-нап-ла, чини-ле өртөгөн дээр кандыг-бир өт санды алмуга, дык хой таарыш-таларда оларын эдилээрини, акылдарынын хуусааы улуг өртөгөн бараанын-дан ийн-чү, оон-даа хой ка-тап кыска болур болгай. Те-левизор, магнитофоннары ал көрөзү. Чангыс марша-ны бестин чаартыган, ос-кертинен хергелер чам-дык хуудура ийн-чү катая үнөр боор-дур. Чаа хергир бүртүп баштайгызында оранчон эки болдур ийн. База бир чикен. Эрткен чы-га чедир бистинге кызы. Бүрү постерин үш чыл че-дир курлары чыдып турду. Оңу-чүзү, шынары, өртөз сандык акшанын турда таарыш-талары оңтон оңтон. Олар ам чок, шунтуур са-дык апарган. Дына үр үеде сандык албаан чүгөзүн ам көп санды алган хергир чү-үр чыгыштан оңтон шына-ры баа оңтон банкыраа болгай. Сетикте таарыштал чүгөзүн санды алган, акыл-дарлар бей Оларын сандык аарына үндүргөн акша-хө-рөгүнүн ээжээ эвес, кезин анаа-ла агаарге үндүр ок-таттыган хергирл. Чангыс оон-бисе чугаалаарга, ба-раның шынары оон оңтон доктадыр, негээр боор чү-

моон соолга оң оңтон та кайы сире улгатыр чүгө, оң оңтонга ам чини турда са-дык алмай. Ынчанга ба-рындарда хергет, херек-чүк бараан көвүдөн деп санаар мен.

— Өртөгөн карака кө-зүдүр-ле ол хире оңтон тур-да, сандык акшанын чыны-гы чүткүдү шында болу-дег. Чини өртөгөн бараа-ны ам бар турда сандык аары идегелдиг болур хе-бирл. Байдалдык моон соолга канчаар оскерди бээрин кым билер боор.

— Поляк чонун мундык үлгөр-домаа бар: «Чини өр-

тектин чүгө санды арга-ши-нек кеске чок. Оң уткын мундык чини өртөгөн ба-раның кески чок. Шы-нап-ла, чини-ле өртөгөн дээр кандыг-бир өт санды алмуга, дык хой таарыш-таларда оларын эдилээрини, акылдарынын хуусааы улуг өртөгөн бараанын-дан ийн-чү, оон-даа хой ка-тап кыска болур болгай. Те-левизор, магнитофоннары ал көрөзү. Чангыс марша-ны бестин чаартыган, ос-кертинен хергелер чам-дык хуудура ийн-чү катая үнөр боор-дур. Чаа хергир бүртүп баштайгызында оранчон эки болдур ийн. База бир чикен. Эрткен чы-га чедир бистинге кызы. Бүрү постерин үш чыл че-дир курлары чыдып турду. Оңу-чүзү, шынары, өртөз сандык акшанын турда таарыш-талары оңтон оңтон. Олар ам чок, шунтуур са-дык апарган. Дына үр үеде сандык албаан чүгөзүн ам көп санды алган хергир чү-үр чыгыштан оңтон шына-ры баа оңтон банкыраа болгай. Сетикте таарыштал чүгөзүн санды алган, акыл-дарлар бей Оларын сандык аарына үндүргөн акша-хө-рөгүнүн ээжээ эвес, кезин анаа-ла агаарге үндүр ок-таттыган хергирл. Чангыс оон-бисе чугаалаарга, ба-раның шынары оон оңтон доктадыр, негээр боор чү-

моон соолга оң оңтон та кайы сире улгатыр чүгө, оң оңтонга ам чини турда са-дык алмай. Ынчанга ба-рындарда хергет, херек-чүк бараан көвүдөн деп санаар мен.

— Өртөгөн карака кө-зүдүр-

